

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וארא ■ כ"ב טבת ה'תשע"א ■ 29.12.2010 ■ גליון מס' 102 ■

תפוצה לכל
קהילות ישראל

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה
ע"י לחיצה על שמה.

מקוצר רוח ועבודה קשה

הניסיון לכנע בעם ישראל על ידי
שילוב של טרור פיזי עם החלשת
כח העמידה של העם והאמונה
בצדקת דרכו, הניסיון הזה חוזר
על עצמו גם בדורנו...
המשך בעמ' 2

חוק וסדר תגובות

אני ראוי להכניס ראשי בין ההרים
הגדולים הרמ"ל והר"מ שנחלקו
בגליון הקודם לענין תענית על
עצירת הגשמים בימינו...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ

שאלה: "יונחו בה", "יונחו בו"
ו"יונחו במ". שאלתי אין ספור
אנשים לסיבת השינוי הזה באותו
קטע ולא ידעו להסביר לי? ...
המשך בעמ' 5

סיפור אלטר

ורקד סביב החבית

שנת לידתו אינו ידוע. הוא נולד
להורים תמימים וישרים יראי ה'
וחושבי שמו. אביו היה הצדיק והישר
מו"ה יצחק הלוי ז"ל, ואמו הצדקת
מרת אסתר ע"ה...
המשך בעמ' 3

שביבים

■ החתם סופר גם גירש רוחות
■ מי ישרוד את פצצת האטום?
■ "עדיף למות בארץ ישראל"
■ רק תה מר

המשך בעמ' 6

חולה דיאליזה שאינו נשמע להוראות הרופאים

בשבוע שעבר דיווחנו לכם על "חוג הרופאים", שבמסגרת אגודת אנשי מדע שומרי תורה, בפניהם מרצה הגר"י זילברשטיין שליט"א, מחשובי הפוסקים בתקופתנו, על סוגיות הלכתיות מורכבות. והפעם (שיעור 309) כמובא בכותרת. שאול שיף

כותב ד"ר איתי פטאל אל הגר"י זילברשטיין שליט"א: מטופלי דיאליזה עושים 3 דיאליזות בשבוע, כשבמהלכן עובר דם סינון, ועודפי נוזלים מסולקים על ידי מכונת הדיאליזה. מכיוון שהטיפול נעשה רק 3 פעמים בשבוע, על החולים להקפיד לא לשתות יותר על המידה, כדי שלא יצברו נוזלים ויפתחו קוצר נשימה. אחד המטופלים נהג לא להקפיד, והיה מגיע לדיאליזות עם עודפי נוזלים. הצוות שוחח איתו על כך אך ללא הועיל. החולה המשיך לשתות יותר על המידה. בהמשך המצב התדרדר, והחולה היה מגיע בלילות עם קוצר נשימה, ריכוז חמצן נמוך בדם, והצוות הרפואי נאלץ היה להקפיץ אחות כוננת מהבית, ולערוך לו דיאליזה דחופה בלילה. הסיפור חזר על עצמו שוב ושוב והפעם ההסברים של הרופאים היו פחות סובלניים. המטופל מצדו טען שהוא "לא שותה הרבה" ושהוא "לא מסוגל להתאפק". פעם אחת נשאר אחד הרופאים הבכירים, שבדרך כלל אינו עושה תורניות - כתורן כל הלילה. רופא בעל ניסיון רב והכיר היטב את המטופל ואת התדירות שהוא נזקק לדיאליזות במיוחד באמצע הלילה. גם הפעם הגיע המטופל בשעת לילה מאוחרת לחדר מיון כשהוא סובל מקוצר נשימה קשה ורמת החמצן בדם הייתה נמוכה, וביקש מצוות המיון טיפול בדיאליזה. הצוות הזעיק את הרופא הבכיר, שבדק את החולה היטב, הקשיב לבקשתו, אך הפעם הייתה התשובה שונה מהרגיל: "לא". אין עכשיו דיאליזה. תחכה עד הבוקר. החולה החל לצעוק שהוא עומד להיחנק ושהוא חולה לב, אך ללא הועיל. הרופא התורן לא התרגש מכך שכל הנוכחים בחדר המיון צפו בנעשה, והיו עדים לויכוח הקולני, וייתכן שהזדהו עם המטופל. בסופו של דבר החולה החזיק מעמד עד הבוקר, עשה דיאליזה בבוקר, ושוחרר לביתו מלא טענות ומרירות. אך יצוין שמאז הוא לא הגיע יותר בלילות לחדר מיון ולא נזקק לדיאליזות דחופות.

שאלתי היא: כאשר החולה הגיע למיון הוא היה בסכנה (ואמנם לפי נסיונו של התורן הסכנה הייתה נמוכה יחסית), האם היה מותר לרופא לסכן את חיי החולה כדי לחנך אותו, וכדי להקל על הצוות הרפואי שסבל ממנו? ייתכן וגם נגרם חילול השם לפני הנוכחים בחדר מיון?

הגר"ר זילברשטיין שליט"א העביר קודם לכל את השאלה לעיונם של רופאים מומחים ועידכנם בדברי הזהר הקדוש בסוף פרשת האזינו. (ימצאנו בארץ מדבר ובתהו יל ישימון - כשהולך רופא חכם אצל חולה עליו לחוש שהחולה נמצא בארץ מדבר, והמחלות השורות עליו מושיבות אותו בבית האסורים של המלך (שכידוע הבריות בדלות מהחולה ואין אוהבות לשמוע גניחותיו ואת יללותיו). נמצא שהחולה שרוי בארץ מדבר והוא מילל בשימון). וחז"ל המשילו ביתו של החולה לבית אסורים. ואמרו מלך בשר ודם המכניס אסיר לבית אסורים מפקיד עליו שומרים ומכניס אותו מאחורי בריח וברזל לכל יברח, מה שאין כן השי"ת שאינו זקוק לכל זאת. הוא שולח עליו מחלה וכך כולא אותו בבית הסוהר ושוב אינו זקוק לשמירה. ואם תאמר, כיוון שהקב"ה ציוו לחבשו בבית האסורים אל ישתדל אדם לחלצו משם? אין הדבר כן, שהרי דוד המלך אמר (תהלים מ"א פסוק ב') אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו ה'. אותו חולה השוכב בבית חוליו הוא "דל", ואם הרופא חכם, הקב"ה נותן לו ברכות כאשר משתדל לרפאותו.

יסובבנהו - הרופא יסובב סיבות ויביא עילות כדי למנוע מהחולה את הדברים המזיקים לו, יקיז דם, ויוציא ממנו את הדם הרע.

ג. ד"ר מרדכי פריד כותב: החינוך הדרסטי מסכן את חייו בהווה, אולם לדעתי אך ורק אחר מיצוי כל האפשרויות הפחות מסוכנות ומתעלות. הדברים נכונים ומתאימים את דברי הזוהר הקדוש. והרב מגאני הדור פסק: מותר ואף מצוה לרופא להיות גם מחנך (כמבואר במסכת נדרים דף מ"ט עמוד א' והזוהר הק' כנ"ל). עם ישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים ולכן אין להתעלל בחולה המבקש על נפשו להצילו. יש לחפש דרכים חילופיות כיצד לחנכו אבל לא באכזריות ובפרט שגובל בסכנה.

יבננהו - יסתכל ויבין ממה נהייתה המחלה ויתבונן כיצד למעט את המחלה ולהרחיקה. יצרנהו כאישון עינו - הרופא ישמור שלא תארע טעות בתרופות שהוא מגיש לחולה (כאדם השומר על כבת עינו), שאם יטעה הרופא אפילו בדבר אחד, ייחשב הדבר לפני הקב"ה כאילו שפך דמו והרגו וכו'. עד כאן דברי הזוהר בשינוי לשון. וזו הייתה תשובתם של הרופאים: א. ד"ר ון דייק מציין בתשובתו הארוכה והמנומקת שהחינוך רצוי ואף חובה אך הסיכון אסור. ב. פרופ' יהודה סקורניק כותב - כולם עונים בפירוט - הרופא היה צריך לאשפז את החולה במחלקה ורק שם להרגיעו בשיחה ובהסבר הגיוני וכו'. הדברים תואמים את דברי הזוהר.

מקוצר רוח ועבודה קשה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אותו ואח"כ משנה את גזרתו: "כל הכן הילוד היאורה תשליכוהו". לערער את רצון החיים של העם. וכאן כמעט הצליח פרעה כמו שאמרו במסכת סוטה (יב א): "עמרם גדול הדור היה, כיון שאמר פרעה הרשע 'כל בן הילוד היאורה תשליכוהו' אמר: לשוא אנו עמילין, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולם וגרשו את נשותיהם". פרעה לא הסתפק בפגיעה פיזית בלבד, הוא מנסה לפגוע גם ברוח העם, בכח העמידה שלו, הוא מבקש לרפות את ידי העם באמצעים שונים. ואת כוונתו זו הוא עושה בתחכום, הוא בא אל בני ישראל בדברי חנופה ונעם, כמו שמתאר זאת המדרש (תנחומא, בהעלותך כג): "בשעה שאמר פרעה 'יהבה נתחכמה' קיבץ פרעה את כל ישראל ואמר להם: בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה, היינו דכתיב: 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בכרך' - כפה רך". ובמדרש הגדול מסופר שפרעה נקט בתכסיס זה: "מלמד שנתנו מלכן (דפוס לליבון בתוכה לבנים) תחילה על כתפו של פרעה כדי לשבור לבן של ישראל ויאמרו: ומה פרעה שהוא מלך עסוק במלאכה, אנו על אחת כמה וכמה". אחר כך הוא משכלל את עבודת הכרך ומחליף את מלאכתם, על האיש מטיל מלאכת אשה ועל האשה מטיל מלאכת איש (סוטה יא ב), לאט לאט הוא מאריך את שעות העבודה "והיה מעביד אותם ביום ובלילה" (שמו"ר יח). וכשכל זאת אינו מועיל הוא משכלל את ההטרדה, ולא בהגדלת מכסת הלבנים, אדרבא הוא משאיר את המכסה הקודמת: "את מתכונת (סכום) הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם" אלא מטיל עליהם להשיג בעצמם את חומרי הבנין: "לא תוסיפון לתת תבן לעם ללכון הלבנים כתמול שלשום, הם ילכו וקוששו להם תבן". ולכאורה אילו היה פרעה מנצל את ישראל לטובתו היה צריך לתת להם תבן כפול ושיכפילו לו את מספר הלבנים? אבל כוונתו היתה לשבור את רוח העם, ביודעו כי הדאגה למצוא את הפרנסה היא קשה לאדם יותר מעבודת גוף קשה. עד שכמעט הצליח פרעה לשבור את רוח העם, כמו שאנו רואים שאפילו את דברי הניחומים של משה הם אינם שומעים, ככתוב: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה".

הניסיון לפגוע בעם ישראל על ידי שילוב של טרור פיזי עם החלשת כח העמידה של העם והאמונה בצדקת דרכו, הניסיון הזה חוזר על עצמו גם בדורנו, והיא לא התחילה בשנים האחרונות, אלא כבר בשנת תרצ"ו (1936) כתב עליו ברל כצנלסון (מראשי תנועת העבודה): **"היד המשלחת בנו את הפגיון ואת האבן ואת האש היא גם המשלחת בנו את הדיבה ואת העלילה - היד המשלחת בנו את המוות מבקשת לתת לשמצה גם את חיינו ולסלף את האמת שבחיינו, ואנו נתבעים להגן על עצמנו לא רק מפני הפורעים הגופניים כי אם גם מפני הפורעים הרוחניים"**. אבל הניסיון הזה המשלב פגיעה פיזית עם ערעור המוראל הלאומי מלווה את עמנו כבר בראשית דרכו, מוצאים אנו אותו כבר אצל פרעה. על המלך החדש של מצרים נאמר: "אשר לא ידע את יוסף" ושאלו במדרש: "והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף? אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, שנאמר: 'לא ידעתי את ה', הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר". משני דברים פחד המלך החדש, מהריבוי הטבעי של העם העברי, אך לא פחות מכך הוא מפחד מפני הפיכתם של המוני בית ישראל ממשפחה לעם מאוחד ומאורגן, ככתוב: "ויאמר אל עמו: הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו". בפני פרעה עמדה האפשרות לחסל את העם בהשמדה פיזית, מצרים שהייתה בימים ההם ממלכה שולטת בכיפה, לכאורה לא נבצר ממנה להשתלט על העם העברי בכח הזרוע ולחסלו במלחמת השמד, אבל פרעה בחר בדרך אחרת, הוא הבין בחושו העיור שיש כח עליון המגן על העם מפני השתלטות פיזית כמו שמדייקת הגמרא (סוטה יא א) ממה שכתוב "נתחכמה לו" בלשון יחיד ולא "נתחכמה להם" בלשון רבים, שפרעה בקש להתחכם לא לישראל אלא למושיעין של ישראל, וכך אמר: "במה נדונים? נדונים באש, כתוב (ישעיה סו טו): 'הנה ה' באש יבא', נדונים בחרב, כתוב: 'ובחרבו את כל בשר'". לכן אין הוא מסתפק רק בהשמדה פיזית בלבד אלא משלב עמה פגיעה בכח העמידה של העם, מסיבה זו אין פרעה פותח במלחמה חזיתית נגד העם היהודי, כמו כן אינו פוגע באוכלוסייה המבוגרת, אלא מכנה את מזימתו לחיסול דור העתיד, והוא גוזר על הילודה: "ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים, אם בן הוא והמיתן

סיפור לשבת

ורקד סביב החבית

{הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זצוק"ל, בעל "אור פני משה" היה סופר סת"ם של כל הצדיקים בני דורו, ביניהם רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל, ועליו אמרו כי השכינה שרתה במעשה ידיו. המובא להלן ראה אור בבטאון "שבת האספו" של חסידי סקווירא. שאול שיף}

אביו, וכן ציוה עליו להזכיר לפניו שם אביו אחרי ברכת המזון עוד הפעם. ואחר כך אמר לו שלא ידאג, כי אין כאן שום סכנה ח"ו, רק שהוא חולה במקצת, אבל בעזרת השי"ת ישוב ויתחזק לאיתנו ובריאותו כמקודם. ועם כל זאת היה בנו הנ"ל שרוי בפחד ודאגה במקצת עבור שלום אביו, ועל כן שינה הפעם מדרכו להישאר שם על משך איזה שבועות, רק למחרת בבוקרו של יום ראשון, נסע תיכף אל ביתו, ובבואו סמוך לעיר, התחיל מיד לשאול בשלום אביו, וענו ואמרו כולם פה אחד, שאין לאביו שום חולשה, וגם בשבת קודש התפלל בבית המדרש כראוי עם מנין, והיה הדבר לפלא גדול בעיניו.

ויהי כאשר בא לפני אביו רבינו החדרה, ושאלו אביו משתומם, מה זה מהרת בני לבא, הלא היה לך להישאר שם לכל הפחות ערך שלש שבועות, כי לא בנקל כל כך להיות הולך ונוסע ללובלין הרחוקה מכאן מרחק רב, אבל בנו שאלו תיכף, אבי האיך הוא מצב בריאות גופך, והשיבו ב"ה טוב טוב. וכשמוע הבן תשובתו, שאלו פעם שניה, תאמר לי האמת, האם נעשה עמך מאומה בליל שבת קודש, כערך שעה עשירי בלילה? כי על כן מהרתי לבא כל כך מהרה בחזרה, כי דאגה דאגתי עבור מצב בריאת גופך, כפי שנודע לי שם אצל הרה"ק החוזה מלובלין זלה"ה. אז ענה לו אביו זלה"ה, עכשיו אני רואה שהצדיק מלובלין זלה"ה היה מרגיש הכל, מה שנעשה עמי דבר נורא באותו עת, ומעשה שהיה כך היה: תדע בני יקירי, כאשר ליל שבת קודש הוא תשלום של כל השבוע, ועל כן צריכים אז לפקח ולתקן מעשי איש ופקודתו, ועלילות מצעדי גבר, מכל מעשיו בשבוע העבר, וכן עשיתי גם אני בעצמי, וערכתי חשבון וראיתי לדאבון נפשי, כי מעשי המה רעים עד מאד, ונתתי אל לבי חרטה ועזיבת המעשים רעים, עד שהדבר נגע אל לבי מאד, וממש הרגשתי בעצמי טעם מות רח"ל, ויראתי שמא יגוע נפשי, ולא ידעתי מה לעשות, כי הנרות כבר לא דלקו, וכל בני ביתי היו כבר ישנים, ואני נחלשתי עד שניטל ממני אפילו כח הדיבור ולא היה בכוחי להקיצם. ובאותו שעה נזכרתי שעל השלחן מונח צלוחית יין שרף, לקידוש הבוקר, וגמרתי בדעתי שאקח מזה ואתן על פני להחיות את נפשי, ומעט אל פי גם כן, שעל ידי זה יתחזקו כוחותי. אבל לא היה לי כח לילך אצל השולחן מקום שהיין שרף עומד, וכן היה כי הרבי מלובלין החזיקני אז כפי דבריו, ועל ידי זה נפלתי למקום הנ"ל, וזכיתי לבא לכוחי ואיתני הראשון, עד שיכולתי בעזרהי"ת ביום השבת קודש ללמוד כראוי, וגם לבא להתפלל בבית המדרש, כזאת עברה עלי בעת היותך בלובלין. והנה

שנת לידתו אינו ידוע. הוא נולד להורים תמימים וישרים יראי ה' וחושבי שמו. אביו היה הצדיק והישר מו"ה יצחק הלוי ז"ל, ואמו הצדקת מרת אסתר ע"ה, אשר גידלו אותו לתורה ויראת שמים ללכת בדרכי ישרים. ועוד בימי עלומיו התחיל רוח ה' לפעמו ודבק בדרך הבעש"ט ותלמידיו זלה"ה, ואחר כך בהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זלה"ה בעל נועם אלימלך, ונתקשר אליו ולאורו נסע ונתעלה במעלות התורה, קדושה וטהרה, והתנהג בחסידות בדרך רבינו הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים זלה"ה ז"ע, וכל רז לא אניס ליה בתורת הגלה והנסתר. ובמקום גדולתו שם היו מוצאים את ענותנותו, כי היה ענותן והצנע לכת מאד, עד שלא נודע שהיה למדן. מילתא דבחייו לא סבירא ליה לגלות עצמו, וזעיר דאזעיר גרמיה בהאי עלמא ויטתר משה את פניו כלא ידע, ונתן המסוה על פניו עד צאתו.

כאמור היה ונוסע לעתים תכופות להסתופף בצל הרה"ק מוה"ר רבי אלימלך מליזענסק זלה"ה, לשנות מבאר מים חיים תורתו, ולהנות מזיו השכינה, ודרכו היתה תמיד לשהות אצלו על חג שמיני עצרת, רגל בפני עצמו. ופעם אחת ילדה לו אשתו בת, והיה צריך לקרוא לה שם, ועל כן בפעם הזאת לא נסע לליזענסק להיות בצל קודשו הרבי ר' אלימלך זלה"ה, רק נשאר במקומו, ויהי ביום שמיני עצרת, נכספה וכלתה נפשו מאד להיות בליזענסק ביחד עם החבריא קדישא, ולקח לו בקבוק מי דבש, וירד למרתף, ושם עמדה חבית, ושיתה מעט מעדה, ורקד סביב החבית, וכן עשה כל היום, שיתה מעט מי דבש, ורקד לכבוד היום, שמיני עצרת זמן שמחתנו. ואחרי החג נסע תיכף לליזענסק אל הרה"ק מוה"ר רבי אלימלך זלה"ה, ובהגיעו שמה עמד כבר מוה"ר רבי אלימלך זלה"ה, ליד הדלת וחוכה לו, ואמר לו: תגיד לי האמת, מה עשית ביום שמיני עצרת, שראיתי בכל פעם, שהמלאכים שמחים מאד ושוחקים, והיתה שמחה גדולה למעלה, והודה לו מה שעשה, שרקד בכל פעם סביב החבית.

רבינו זלה"ה, כבוד ה' היה חופף עליו, ושרתה שכינה במעשי ידיו, וכל כך היה גדול ונשגב בתורה ועבודה, עד שאמרו עליו כי ממש עד משה לא קם כמוהו, ושכל עניניו היו רק לשם שמים, לעשות נחת רוח לפניו יתברך שמו, ומסופר עליו מעשה רב, שפעם אחת שלח את אחד מבניו להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבינו יעקב יצחק החוזה מלובלין זלה"ה, והוא קיבלו בסבר פנים יפות ובכבוד גדול, עבור גודל ערך צדקת וקדושת אביו. וכאשר הקריב לבא בליל שבת קודש אל שלחנו הטהור, תיכף קירבו אצלו, וכיבדו כערכו, ואחר כך צוה לו להעמיד צלוחית יין על השולחן כנהוג, עבור בריאות ורפואת גופו של

עוד הפעם. וכן היה כמה פעמים, עד שהוא בא בעצמו לליזענסק אל הרה"ק מוה"ר רבי אלימלך לידע מה מצא בו שאינו לרצונו כי לא ידע פשר הדבר. וכאשר פתחו את התפילין ראו ראה אחת, כי הסופר מליזענסק כרך את השערות סביבות הפרשיות כמו תמונת שתי וערב רח"ל, והוא עשה זאת מבלי דעת, ובשגגה באה לידו, ואז ידעו והבינו פשר הדבר, ורבי משה הקוה"ט תיקנם כיאות, ואחר כן קישט את עצמו מוה"ר רבי אלימלך זלה"ה בטוטפות הנ"ל והריח בהם יראת ה' ואמר: כי טובים וטובים המה. ואירע שאחר הרבה שנים אשר כתב את הפרשיות לתפילין, פתחו את הבתים לראות את הכתב הקדוש, ומצאו וראו את הפרשיות יפות ומהודרות כמו חדשות ממש. ושוב היה שם בעיר דליקה גדולה, וגם הבית אשר שם היה מונח התפילין עם הפרשיות אשר כתבם נשרפו ל"ע, ונגעה האש בהבתים של התפילין, אמנם בפרשיות לא שלטה האש כלל וכלל, וכהבטחת רבינו זלה"ה.

בעל אור פני משה זלה"ה, אור תורתו וקדושתו זרח על פני הארץ והאיר חשכת גלותנו, ועמד לנס עמו כל ימי חייו, עד יומו האחרון אשר בו נסתלק להתהלך בארצות החיים, הוא יום י"ב טבת שנת תקס"ו לפ"ק, אשר בו השיב נשמתו הטהורה אל יוצרה ונתבקש בישיבה של מעלה, ומנוחת קודש במקום מכון שבתו בק"ק פשעווארסק, וזאת אשר חרתו על מצבת קבורתו: מצבת קבורת משה בן יצחק הלוי נפטר שנת תקס"ו י"ב טבת יום ה' לפ"ק תנצב"ה.

ורבים באו להשתטח על קברו, ולשפוך שם שיח זו תפלה, לעורר דבר ישועה ורחמים. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מעובדא זו שנתגלה פעם אחת לעינינו, רואים גודל מסירת נפשו בעבודת השם, אשר עבד למעלה מכוחותיו וחושיו, וענותנותו הגדולה שהיתה שורה במקום גדולתו, כי מה מאד נפלאו דרכיו בקודש, עומד ומשרת לפני ה' כאחד ממשרתי עליון, וראו אצלו מה שנאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם.

ומה מאד נפלאו מעשיו בכתיבת ספרי תורה ותפילין, אשר כידוע שעסק בסופרות סת"ם, וכתב ספרי תורה תפילין ומזוזות, ופרשיותיו היו חשובות למאוד, בעיני צדיקי וקדושי ארץ, וכבר ידוע, שפעם אחת שאל הרה"ק מוה"ר רבי דוד מלעלוב זלה"ה את רבו הקדוש החוזה מלובלין זלה"ה, איפוא יקנה לעצמו תפילין חדשים, וענה לו החוזה שישע אל רבי משה משעווארסק זלה"ה ואצלו יקנה תפילין. וכן עשה והלך ונסע לפשעווארסק, וכשבא לשם ונכנס אל הצדיק זלה"ה לומר לו שרוצה שיכתוב לו תפילין, מצא אותו כותב פרשיות תפילין, ואמר ליה צפרא טבא, אבל רבי משה זי"ע לא ענה לו, יען שלא רצה להפסיק באמצע הכתיבה, ורק אחר שגמר את הכתיבה פנה אליו ונתן לו שלום, ושאלוהו מאיזה עיר הוא, והשיב לו מעיר לעלוב, ושאלו שוב ומה שמך, והשיב לו דוד, וכשמוע רבינו זאת אמר בהתרגשות, אה, אם כן הנכם רבי דוד'ל לעלובער, והרי יש לי כבר תפילין מוכנים עבורכם.

ונודע שהיה מבטיח כי הפרשיות והתפילין אשר יצאו מתחת ידו, יהיו כשרים וקיימים לעד. ופעם אחת כתב פרשית תפילין בשביל הרה"ק מוה"ר רבי אלימלך מליזענסק זלה"ה, ושלח את הפרשיות אליו, והסופר מליזענסק הניח את הפרשיות בתוך הבתים ותפרם, וכאשר הרה"ק רבי אלימלך זלה"ה פאר את עצמו בהתפילין, תיכף ומיד לקחם מעל ראשו, כי נדמה לו תמונת שתי וערב, ושלחם בחזרה, ורבי משה זי"ע שלחם חזרה

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

חוק וסדר

תגובות

/ משה דוד צ'צ'יק

תגובה אחת מתוך עשר שהגיעו למערכת, החולקת על הרב יעקב מאיר שליט"א

על דבר חומר המצב, וזאת באמצעות תענית ותפילה. לענ"ד הביקורת שלו לוקה בכלבול חמור בין שני מצבי מודעות וכריכתם כאחד. מצב תודעה אחד הוא תחושת הצרה והמצוקה (הסובייקטיבית-כללית), שהוא בוודאי צריך להקדים את התפילה והתענית, ובלעדיו אין כל מקום ליהיה המצב כשעת צרה. מצב תודעה אחר הוא התחושה הציבורית בנוגע לאחריותו ומחויבותו למצב הצרה שהוא שרוי בו.

קרי, יש להבחין בין הכרה עובדתית של המצב (שמצב העניינים אינו

איני ראוי להכניס ראשי בין ההרים הגדולים הרמ"ל והרי"מ שנחלקו בגליון הקודם לענין תענית על עצירת הגשמים בימינו, אבל אבקש להעיר בקצרה מה שראיתי לנחוץ. נקודת היסוד שבדברי הביקורת של הרי"מ רעועה לענ"ד, ובשל כך אין לשאר כל דבריו על מה להישען.

בעוד שהרמ"ל הבין שהתהליך הרצוי הוא שיגזרו תפילה ותענית רק בשעה שהתעוררות כבר קיימת, טען הרי"מ שבדברי הרמב"ם מתואר תהליך הפוך: לא התענית כתגובה להכרה בחומרת המצב אלא הכרת חומרת המצב בעקבות התענית. כלומר, יש לעורר את הציבור

נסבל) לבין הכרה ערכית שלו (שהאחריות על מצב העניינים מוטלת עלינו).

צודק הרמ"ל שמצב שאינו מזוהה באופן בלתי אמצעי כשעת צרה, כסכנה המאיימת על הנפש, אינה יכולה להיות מוגדרת כשעת צרה, יהיה מה שיהיה. וזהו תנאי מקדים. אכן, לאחר שהשעה מוגדרת על ידי תחושות הציבור הכלליות כשעת צרה, מוטלת חובה על בית דין לעורר את הציבור ולהעמידו על דבר אחריותו למצב, וזאת באמצעים של תפילה וזעקה ותענית. אבל בלי התנאי המקדים, בלי שהציבור חש בצרתו, בלי שהוא מזהה שיש כאן מצב שניתן וצריך לקחת עליו אחריות, אין טעם לזהות את השעה כשעת צרה רק לפי קריטריונים מקצועיים או בייקטיביים. המעיין בדברי הרמב"ם יראה שהתענית והתפילה אין תפקידם להביא לתודעת הציבור את מסוכנותו של המצב, אלא לחדד את תחושת אחריותו למצב המסוכן. ואיך שתוצאה

לפרש, זהו כבר שלב שני הבא אחרי השלב של זיהוי המצב כמסוכן. דברי הרמב"ם המצוטטים בדברי הר"מ מדברים מאליהם: "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצור אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו". קודם כל נדרש שייצר להם, שיכירו בחומרתו של המצב, ואחר כך מצווה מן התורה שיעקו על הצרה.

בקצרה, אין לבלבל בין הבאת חומרת המצב לתודעת הציבור, שהוא תפקידם של עיתונאים, לבין העלאת תודעת הציבור בנוגע לאחריותו למצב החמור ולמחויבותו לתיקונו, שהוא תפקידו של בית דין. ואם כן, התהליך המתבקש הוא זה: קביעת התענית כתגובה להכרה בחומרת המצב, והכרה באחריות לחומרת המצב בעקבות התענית.

שו"ת חורף הרב שבת יגל / הכולל הקהילתי רעננה

ומעתה מוכן שבתפילת ליל שבת כשהשבת היא בבחינת 'נקבה' מתפללים 'יונחו בה' ובשבת בבוקר כשהשבת בבחינת 'זכר' מתפללים 'יונחו בו' ובתפילת מנחה מתאחדים המשפיע והמושפע יחד מתפללים 'יונחו בם'.

ונסיים במילתא דבדיחותא: כשחזר הגר"מ שפירא מלובלין מארה"ב מאיסוף כספים אמר לתלמידיו שעכשיו זכה להבין את שינוי הלשון בתפילות השבת, כליל שבת 'יונחו בה' בבוקר 'יונחו בו' ובמנחה 'יונחו בם', אחרי שראה משפחה יהודית אמריקאית טיפוסית דאז, שברשותה מכולת, כליל שבת האשה הלכה הביתה להדליק נרות והבעל נשאר במכולת, לכן 'בה', בבוקר הבעל הלך לביהכ"ס להתפלל והאשה נשארה בחנות 'יונחו בו', ובצהריים סגרו את החנות והלכו לנוח 'יונחו בם'.

מקורות ולהרחבה: 'העמק שאלה' ילנצ"ב מוואלז'ין לפרשת יתרו שאילתא נ"ד, ספר 'מכתב מאליהו' חלק ה' עמ' 429, ספר 'ודברת בם' חלק ד' שיעור בנושא 'שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו'. מחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז'.

אברהם ר. מאוניברסיטת בן גוריון שואל: כליל שבת בתפילת 18 בקטע אלוקי ואלוקי אבותינו כתוב 'יונחו בה', בתפילת שמונה עשרה בשחרית ומוסף כתוב באותו קטע 'יונחו בו' ובמנחה בשבת כתוב באותו קטע 'יונחו בם'. שאלתי אין ספור אנשים לסיבת השינוי הזה באותו קטע ולא ידעו להסביר לי. אשר על כן אני פונה אליך שתשאל את כב' הרב.

תשובה: תשובה: הנה שינוי הנוסחאות בתפילות השבת המוזכרים בשאלה, מקורם במגן אברהם¹ בשם ספר 'שיירי כנסת הגדולה', אך המגן אברהם סתם ולא ביאר הטעם.

אך העניין הוא שהשבת היא גם בבחינת זכר כמבואר בפסוק 'שומר שבת מחללו' וגם בבחינת נקבה כמבואר בפסוק 'מחללה מות יומת', וכליל שבת השבת היא בבחינת 'נקבה' - מושפעת, שאנו מצווים לקדשה ולהשפיע עליה קדושה (ולכן השבת היא כ'כלה'), אך בשבת בבוקר לאחר שהושפעה לה קדושה כלילה, יש בכוחה להשפיע לנו מאורה וקדושתה, ונהפכת השבת לבחינת 'זכר' - משפיע, והיא המשפיעה עלינו שפע של קדושה².

משום כך מוכן מדוע כותב הרמ"א³ כליל שבת לבצוע על החלה התחתונה (הרומזת לנקבה) ובשבת בבוקר לבצוע על החלה העליונה (הרומזת לזכר) הנמצא מלמעלה ומשפיע קדושה)

ולפי האמור מוכן מדוע הקידוש של הלילה חשוב יותר מהקידוש של היום⁴, ואילו סעודת השבת של היום חשובה יותר מסעודת השבת של הלילה⁵, שכליל שבת עיקר עבודתנו היא לקדש את השבת, ואילו בשבת בבוקר עבודתנו היא להתענג על הקדושה שהשבת מאצילה לנו.

ובשבת בזמן המנחה, אחר שהשבת הייתה גם בבחינת 'נקבה' וגם בבחינת 'זכר' וכן אנו הענקנו לשבת את הקדושה, ואחר כך בשבת בבוקר הושפענו מקדושתה של השבת, או אז עם ישראל השבת והקב"ה מתאחדים ליחידה אחת.

א - סימן רס"ח ס"ק ג', ומובא במשנה ברורה שם ס"ק א'. וההיד"א במחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז' מביא שמקורו מהאריז"ל.

ב - רמב"ן ספר אמונה ובטחון פרק י"ט, ועי"ז מבואר מדוע בפסוק 'אך את שבתתי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם וכו' (שמות ל"א י"ג) הכתיב הוא 'הוא' והקרי הוא 'היא' שהשבת הוא גם 'היא' וגם 'הוא', וכן מוכן מדוע כתוב 'שבתותי' בלשון רבים.

ג - סימן רע"ד סעיף א', אמנם יש בזה מנהגים שונים.

ד - שהקידוש של הלילה הוא דין תורה, ואילו הקידוש בשבת בבוקר הוא מדברנן כמבואר בסיומן רע"א.

ה - עיין סימן רע"א סימן ג'.

ו - על פי זה גם ניתן להבין את הנוסח השונה שבין תפילות השבת, כליל שבת: 'אתה קדשת', בשבת בבוקר: 'ישמח משה', ובמנחה: 'אתה אחד'.

ז - באשר לנוסח בתפילת המנחה 'יונחו בם' עיין גם תורה תמימה שמות ל"א אות כ"ט המבאר שלעת ערב כבר פנה יום שבת זה, ולא שייך להתפלל על המנוחה בו, ולכן מתפללים על השבתות הרכות הבאות, ולכן אומרים 'יונחו בם' בלשון רבים. לטעמים נוספים בשינויי הנוסח עיין מחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז'.

שביבים / שאול שיף

■ מי ישרוד את פצצת האטום?

קיימת קבלה ממרגא מהרי"ל דיסקין זצ"ל ומרן החפץ חיים זצ"ל, דברים מבהילים ומחרידים הכתובים באופן מפורש בספר "לקט רשימות" חנוכה להגאון הצדיק רבי נתן וכתפויגל זצ"ל, משניח ישיבת ליקווד. הדברים עוסקים בשאלה מי ינצל מן המלחמה האחרונה שתבוא לפני ביאת המשיח?

והנה הדברים כלשונם: סיפר המשניח בשם ראש הישיבה הג"ר אהרון קוטלר, שיש לו קבלה מהחפץ חיים, שבשעת מלחמת העולם הראשונה באו הרבה אל החפץ חיים ושאלו אם זהו הקץ ומלחמת גוג-ומגוג. אמר החפץ חיים אחרי המלחמה הזו יהיה הפסק אחר כך שוב תהיה מלחמה, ושוב תהיה הפסקה. ואחר כך תהיה שוב מלחמה, ועם מלחמה זו יבוא משיח.

סיפר המשניח: שמעתי מראש הישיבה רבי אהרון קוטלר זצ"ל, שיש לו קבלה מהחפץ חיים שבמלחמה האחרונה לפני ביאת המשיח, ותהיה התחלת הגאולה, בן תורה אמיתי שמובדל ומנותק מהגויים לא תהיה עליו שום שליטה...

אמר המשניח: יש לי קבלה איש מפי איש מרבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל שבמלחמה הנוראה קודם ביאת המשיח כל היעריכע אידן ינצלו. מה זה יעריכע אידן? מובדל מן העמים! לא מדובר להיות אחד מן הל"ו צדיקים אלא מובדל מחוקות העמים ואין לו שייכות עם היקולטור שלם, עם העיתונים שלהם, המוזיקה והספרים שלהם, אז אומר הקב"ה "אתם שלי" ונמצאים ברשות אחרת ואין שום שליטה עליהם. כשהיו דיבורים על פצצת אטום ואנשים דיברו וחששו איך אפשר להינצל ממנה, אמר המשניח שיחה שלמה לבני הישיבה. ושאל בתמיהה איך בן תורה שואל שאלות כאלו? בן תורה שמובדל ומופרש מן העמים אין לו שום חשש סכנה. מאה אחוז מובטח שיהיה ניצול. אין בזה שום מקום שאלה ולא ינערוון ולא ספקות. הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי, ובחז"ל מאמר אם אתם מובדלים מן העמים אתם שלי ואם לאו אתם של נבוכדנצר וחבריו. ביאר המשניח: אם מובדלים מן הגויים אזי נמצאים ברשותו של הקב"ה ואין עליכם שום שליטה. אתם נמצאים בפלנטה אחרת!!! עד כאן לשון הדברים הנוראים.

(העדה")

■ "עדיף למות בארץ ישראל"

מדמן לי לראות בספר "מדרש אליהו", שחיברו הגאון רבי אליהו הכהן בעל שבט מוסר, שהיה מתקפי גדולי קדמאי ומגדולי דורו והיה תלמיד לתלמידי האר"י הקדוש, והחיד"א מאריך בנדולות ובנפלאות ממנו, וחיבר יותר משלושים ספרים. ובפתחי הספר הזה ראיתי שם בפרק ד' שמספר שבבחי אחיו מוהר"ר יצחק הכהן, שמעולם לא לבש בגדי משי מפני אכלות על חורבן בית המקדש...

עוד כותב שם במדרש אליהו על אחיו, שמפני אכלות על חורבן מקדש ה' מעולם לא לבש בגדים חדשים ולא הלך במנעלים שלמים כי אם במנעלים מטולאים. ומספר שם, שכשהיה אחיו בן י"ח שנה, חשקה נפשו לילך לירושלים להסתופף בצילו יתברך, מקום אשר שכן ה' יתברך שמו שם, ולא היה לו ממון לשכור חמור להלוך בו, ושם לדרך

■ החתם סופר גם גירש רוחות

אף שהיה מרן החתם סופר נמנע בכל כוחו מלהשתמש בשמות הקודש לפעול פעולות שלא כדרך הטבע, עם כל זאת לפעמים היה יוצא מגדרו ואז היה מתגלה כוחו הגדול בשידוד מערכות ונתקיים בו "ותגזור אומר ויקם", צדיק גוזר והקב"ה מקיים. היו ברשותו קמעות רבות, אשר את חלקן הגדול קיבל מרבו הקדוש, הגאון רבי נתן אדלר זצוק"ל והשתמש בהן בעת הצורך.

עובדא הוי בילד אחד בכרשבורג שנכנסה בו רוח רעה ואחזו שיגעון והיה קורע ספרי קודש ומזוזות רחמנא ליצלן, וכשהיה רואה ספר בלשון לאומים היה מנשקו וכורע על ברכיו והיה מזכיר שמות של עבודה זרה. ותהום כל העיר, ואף כמרים היו באים לחזות במחזה איך שילד רק בשנים מזכיר שמות משונים של ע"ז. והפצירו רבות במרן החתם סופר שיעשה עימו אות לטובה, ואחרי הפצרות רבות הסכים שייבאו הילד לפניו והעמידו בין ברכיו וציווה עליו לקרוא חומש ולהתפלל בסידור וכן עשה. אך מיד כשעבר ליד בית הכנסת ושמע דברים שבקדושה, חזרה רוח הטומאה לנוח עליו, ומרן נמנע מלתת לו קמיע משום שהמאורע הזה כבר היה ידוע ומפורסם לכל. לאחר הפצרות של מקורבו ואיש אמונו, הגאון רבי דניאל פרויסניץ ועוד תלמידי חכמים מובהקים, קרא לתלמידו רבי פישל סופר ומסר בידו קמיע שיתלנו בצווארו של הילד, ויגזור אומר, שתצא הרוח דרך אצבע קטנה מן החלון החוצה, וציווה להעמיד סמוך לחלון מבחוץ אנשים גיבורים עם כלב שחור וגזר שהרוח תיכנס בכלב ההוא ומיד יתפסוהו ויזרקוהו לנהר, וכן נעשה. ותוך כמה ימים נרפא הילד והיה כאדם רגיל.

ועוד עובדא הוי בנער שנכנסה בו רוח רעה ולאחר הפצרות רבות נאות החתם סופר לטפל בו, וקרא לעשרה מתלמידיו יראי השם וציווה עליהם שיקיפו את הנער ויאחזו אחד ביד השני בחוזק, וציין להם איזה מזמורי תהילים עליהם לומר ואת אשר עליהם יהא לכוון באמירתם. וכשעשו כך, אחר תנועות וקפיצות ויללות נשברה לפתע הזכוכית בחלון הבית והנער נפל לארץ עייף ויגע ולאט לאט שבה אליו רוחו ונרפא מחוליו לגמרי.

פעם במסיבת פורים כטוב ליכנס של החבראי קדישא ביין ואזל מלאי היין מן החבית והיו אובדי עצות, נענה מרן החתם סופר ואמר: עפ"י מה שקיבלתי ממורי ורבי, הרב נתן אדלר זי"ע, הייתי יכול להוציא לכם יין מן הקירות.

כשנשאל מרן החתם סופר מדוע אין הוא משתמש בכוחו הנסתר להדביר את אויבי הדת וחורשי רעתה בתקופה קשה זו, אשר משנאי ה' נשאו ראש להתייעץ ולזמום נגד התורה ונושאי דגלה - והשיב: תאמינו לי שבכוח לימוד דיבור התוספות הזה, והראה באצבעו על תוספות במסכת סנהדרין, אוכל לעקור כולם מן השורש, ידעתי גם ידעתי כי רצון יראיו יעשה, אבל אין חפצי ברצון כזה, כי גם ענוש לצדיק לא טוב, אולם ה' לא יוכל להביט והוא יביאם במשפט.

(סנה בוער באש)

רק תה מר

שמעתי מכבוד קדושת אדוני אבי מורי ורבי (אאמו"ר) זי"ע על דודי זקני הרה"ק מקשאנוב זי"ע, שדרכו הייתה ששתה תמיד תה וקפה בלי סוכר וכאשר שאל אותו (אבי) לפרש הדבר, ענה לו, שמאז ימי ינקותו שהיה ילד רך בן שתי שנים לא טעם טעם סוכר בפיו, מחמת מעשה שהיה. וגופא דעובדא הכי הוי: זקה"ק מצאנו זי"ע (בעל "דברי חיים") היה אז רב ברודניק והיה מקבל משכורת זעומה בסך י"ב שיפטלעך לשבוע. גם את המשכורת הזאת לא היה מקבל באופן מסודר מן הקהילה... תמיד שרר הרעב והמחסור בבית זקני הקדוש. אף על פי כן, גם מהמעט שהיה להם בבית פיזר זקני הקדוש את כל מעותיו לצדקה ולא השאיר לביתו מאומה. וסיפר דודי זקני הרב הקדוש מקשאנוב לכ"ק אאמו"ר, שהוא היה אז ילד קטן בן שנתיים, ואימו נתנה לו לאכול חתיכת לחם עם קצת תה מר והתחיל לבכות ולהתלונן שהתה מר מאד ואינו יכול לשתותו. ענתה לו אימו ואמרה אם הינך רעב באמת תוכל לשתותו כך ואם אינך יכול לשתותו הרי שאינך רעב כל כך. דבריה עדיין לא ריצו אותו ונכנס אל אביו, זקני הקדוש מצאנו, בכייה על שאימו נותנת לו לשתות דברים מרים כאלו, שאינו יכול להכניס לתוך פיו. נענה ואמר לו זקני הקדוש מצאנו: דודיל מי אמר לך דבר זה שאתה צריך לשתות עם סוכר, וכי מהיכן למדת דבר זה? הפטיר ואמר הרה"ק מקשאנוב: לאבי האמנתי מאד לכל דבריו ומעתה שאמר לי דבר זה שלתה אין צורך בסוכר, הנני שותה תמיד בלי סוכר ואכן מאז והלאה לא הכניס סוכר לתוך פיו כל ימי חיי.

(כ"ל)

פעמיו להלך ברגליו בבגדיו הקרועים ובנעליו המטולאות אחר שיירה שהייתה הולכת לארץ ישראל והקב"ה עשה לו ניסים עד אין חקר בכל הדרך, ונשא חן בעיני בני השיירה ושכרו לו חמור לרכב עליו והוליכוהו על כפיים עד מקום חפצו. כאשר הגיע לירושלים קיבל על עצמו שלא לצאת משם לעולם בשום אופן שיהיה. ובאותה שנה שהגיע לשם נהייתה שם בצורת בארץ ישראל והיה הרעב כד בארץ עד אשר לא היו יכולים למצוא כזית לחם לאכול ומים במשורה לשתות, והעשירים הגדולים אשר היו שם, היו קונים קיתון קטן של מים בכסף רב ובערך גדול, ורוב אנשי המדינה ברחו מארץ ישראל לחוצה לארץ. אשר על כן, הוא היה מוטל ברעב ובצמא מפני שלא היה לו כסף לקנות חתיכת לחם וקצת מים, עד שהגיע לכדי סכנת נפשות. ובאו חכמי ירושלים אצלו לומר לו שייצא לחוצה לארץ לבל ימות מרעב, וענה להם שהרי אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ. אמרו לו החכמים, שהם ישאו עליהם עונו ויקבלו העונש המגיע לו על זה, ויאמר בבית דין של מעלה שהם ציוו עליו לצאת מארץ ישראל. והשיב להם שהוא מעדיף למות בארץ הקדושה, ואם נגזר עליו למות עדיף לו למות בארץ ישראל ובשום אופן לא ייצא מארץ ישראל. וחכמי ירושלים המה ראו כן תמהו ונשתוממו על גודל חסידותו, והוא היה אז רך בשנים כבן י"ח שנה. הוא אכן נשאר בירושלים והלך בשדה שגדלים בו חרובים ובחסד עליון נתנו לו שלושה חרובים ונתן החרובים כפי בניו הקטנים והיונקים שימוצו ממנו מעט להחיות בהם נפשם. אחר כך נתן מהחרובים לו ולאשתו. והיו מושלכים כמתי עולם ומעולפים ברעב ולא היו יכולים לעמוד מן הארץ עד אשר ריחם ה' וירדו גשמים והייתה הרווחה בארץ. ובספר מדרש אליהו האריך עוד הרבה בכרטי המעשה.

(שפע חיים" לאדמו"ר מקלויזנבוג צוק"ל)

בסוד שיח

בשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:

טל. 052-7723288
אימייל: gilwein26@012.net.il

גיל ויין
עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net